

วิจารณ์หนังสือ

ภาคการเมือง ชชาติพันธุ์และคาราวานการค้าล้านนา. เขียนโดย วราภรณ์ เรืองศรี.
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน, 2564.

บทวิจารณ์โดย ธนกร การิสุข*

การศึกษาประวัติศาสตร์ในแง่ของพัฒนาการความเป็นบ้านเมือง รัฐ หรือสังคมและวัฒนธรรมในพื้นที่ทางรูปธรรม (การมีขอบเขตพื้นที่ซึ่งมองเห็นได้ เข้าถึงได้ทางกายภาพ เช่น เมืองในรั้วกำแพง คูน้ำ) และนามธรรมต่างๆ (กรอบความคิด ความเชื่อ วัฒนธรรมประเพณี) เป็นสิ่งที่นักวิชาการประวัติศาสตร์ในประเทศไทยให้ความสำคัญมาตั้งแต่อดีต เนื่องจากต่างเล็งเห็นถึงความสำคัญของบริบทความเจริญรุ่งเรือง-ความเสื่อมถอยและการล่มสลายของเมืองหรือสังคมในอดีตซึ่งส่งผลมาสู่ปัจจุบัน ผ่านการพยายามหาคำตอบหรือทำความเข้าใจ ซึ่งมักอาศัยคำอธิบายที่เกี่ยวข้องกับพลวัตซึ่งเป็นผลมาจากอำนาจของผู้ปกครอง ด้วยชุดความคิดที่ว่ารัฐจะขยายตัวออกไปได้ รวมทั้งสังคมจะมีความเจริญเติบโตและรุ่งเรืองได้ ด้วยอาศัยอำนาจบุญญาบารมีของผู้ปกครองผ่านการทำสงครามแผ่ขยายอำนาจนั้นออกไป

คำอธิบายนั้นดูเหมือนจะทรงพลังอย่างยิ่ง แต่กลับกันที่ไม่สามารถอธิบายความเป็นจริงได้ทั้งหมด ด้วยเหตุที่ในความคิดของคนในสังคมยุคนั้นหรือแม้แต่ในกลุ่มของผู้ปกครองเอง “อาจจะ” ไม่ได้มีเพียงการทำสงครามอยู่ตลอด สภาวะหรือสถานการณ์ภายในรัฐทั้งหลายไม่ได้หยุดนิ่งเงียบเหงาในช่วงที่ปราศจากสงคราม การหาคำอธิบายและค้นหากิจกรรมซึ่งจะผลักดันให้รัฐมีพัฒนาการจึงถูกเติมเต็มด้วยคำอธิบายที่ว่า รัฐมีความเจริญรุ่งเรืองได้ก็ด้วยมี “การค้า” มาเกี่ยวพัน เนื่องจากการค้าส่งผลให้มีการเคลื่อนย้ายทรัพยากร (สินค้า ส่วย แรงงาน และกลุ่มพ่อค้า) จากบ้านและเมืองที่มีทรัพยากรดังกล่าว เข้ามายังเมืองที่มีอำนาจ ความพร้อมในการจัดการทรัพยากร หรือมีพื้นที่ในการแลกเปลี่ยน จนทำให้เกิดการขยายตัวและมั่นคงจากความมั่งคั่งร่ำรวย และล่มสลายเมื่อไม่สามารถเข้าถึงหรือควบคุมอำนาจทางการค้าได้

หนังสือ ภาคการเมือง ชชาติพันธุ์และคาราวานการค้าล้านนา โดย วราภรณ์ เรืองศรี เป็นหนึ่งในการเสนอคำอธิบายหรือคำตอบสำหรับการทำความเข้าใจในพัฒนาการของบ้านเมืองซึ่งเป็นผลมาจากพลวัตทางการค้า ซึ่งผู้เขียนได้เลือกขอบเขตสำหรับให้คำอธิบายคือ การอธิบาย

* นักศึกษาปริญญาตรีชั้นปีที่ 2 ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ลักษณะการค้าและสังคมวัฒนธรรมซึ่งเกี่ยวข้องกับการค้าในปริมนทลอำนาจของอาณาจักรล้านนา ซึ่งเป็นตัวอย่างที่ดีสำหรับการอธิบายลักษณะการค้าในภาคพื้นทวีป ที่ไม่ได้สัมพันธ์กับการค้าทางทะเลมากนักหากเทียบกับรัฐขนาดใหญ่ที่อยู่ใกล้ชายทะเลหรือมหาสมุทร ในขอบเขตระยะเวลาช่วงก่อนการสถาปนาเชียงใหม่เป็นเมืองเอกของอาณาจักร (ปี 1839) – ช่วงก่อนที่รัฐบาลกรุงเทพฯ จะผนวกล้านนาเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสยามเมื่อมีการปฏิรูปมณฑลเทศาภิบาล (พ.ศ.2442) ผ่านความเคลื่อนไหวหรือพฤติกรรมของกลุ่มคนชนชั้นใต้การปกครอง (พ่อค้าต่างถิ่น ชาวเมือง ขนเผ่าชาติพันธุ์) ซึ่งเป็นพลวัตสำคัญ

ภายในหนังสือเล่มนี้ ประกอบไปด้วยเนื้อหาทั้งหมด 7 บท กล่าวถึงเนื้อหาที่หลากหลาย ได้แก่ บทที่ 1 *ผู้คนและการค้า* กล่าวถึงบริบทพื้นฐานของการค้าในล้านนา ทั้งการกล่าวถึงพื้นที่ทางการค้าอย่าง “กาด” หรือตลาดที่เป็นศูนย์การแลกเปลี่ยนทรัพยากร และเป็นศูนย์รวมของกลุ่มคนซึ่งมีความแตกต่างกันทั้งสถานะทางสังคม เศรษฐกิจ หรือแม้กระทั่งชาติพันธุ์ ที่ได้กลายเป็นเงื่อนไขบางประการต่อการค้าในลักษณะที่ต้องพึ่งพาอาศัยกัน อีกทั้งยังแสดงให้เห็นถึงจารีตประเพณีต่างๆ เช่น แนวปฏิบัติสำหรับการเข้าสังคมผ่านการไปมีปฏิสัมพันธ์บนพื้นที่การค้า กล่าวคือ มีข้อตกลง (ทางใจ) ร่วมกันให้ตลาดกลายเป็นพื้นที่สำหรับการแสดงความสำคัญต่อการเป็นสมาชิกของสังคม ผ่านการปรากฏตัวในพื้นที่ตลาดและมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารตามสมควร ซึ่งหากผู้ใดไม่ไปปรากฏตัวในตลาดในวันที่กำหนดจะถือว่าไม่รู้จักรับการเข้าสังคม หรือแม้แต่การรักษาความสงบเรียบร้อยและเคารพสถานที่ ภายใต้ความเชื่อเรื่องอาร์ักษ์หรือเทวดาเจ้าที่ ซึ่งสามารถดลบันดาลผลต่างๆ แก่บุคคลตามความประเพณี (ทำดีเทวดารักษา ทำชั่วเทวดาลงโทษ) ก็เป็นหนึ่งในตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงการค้าที่อยู่ภายใต้ขนบธรรมเนียมประเพณี ความคิดความเชื่อของสังคม

บทที่ 2 *ขึ้นดอย ลอยห้วย* ว่าด้วยความแตกต่างทางภูมิศาสตร์ทางกายภาพและวัฒนธรรม ระหว่างรัฐในภาคพื้นทวีปอย่างล้านนา ที่แตกต่างจากรัฐชายทะเลหรือเมืองการค้าอื่นๆ หรือความแตกต่างระหว่างที่ราบและที่สูง (เมืองที่ราบลุ่มและชุมชนบนดอยสูง) ในล้านนาเอง ซึ่งส่งผลต่อความสามารถในการจัดหาทรัพยากรและจัดระบบระเบียบทางวัฒนธรรมบางอย่างที่แตกต่างกัน กลายเป็นแรงผลักดันให้เกิดการแลกเปลี่ยนอย่างมากมายในดินแดนล้านนา พื้นที่ทางการค้ากลายเป็นจุดแลกเปลี่ยนทั้งทรัพยากรและวัฒนธรรม เป็นสถานที่เรียนรู้บทบาทของปัจเจกชนที่เชื่อมกับมิติทางความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคน อีกทั้งการใช้พื้นที่การค้าในเชิงการเมืองผ่านการควบคุมเส้นทางการค้า การรวบรวมทรัพยากร ก็ได้กลายเป็นส่วนสำคัญให้มีการก่อรูปอำนาจและสร้างเมืองขึ้นเพื่อเป็นศูนย์กลางของอำนาจการค้า และในบทนี้

ส่วนท้ายยังได้กล่าวถึงรูปแบบการค้าผ่านวิธีเคลื่อนย้ายสินค้า 2 รูปแบบคือ การค้าทางบกด้วยการใช้วัวต่าง ม้าต่าง ฯลฯ และการค้าทางน้ำด้วยการอาศัยสายน้ำหรือแม่น้ำสำคัญ และใช้เรือหางแมงป่องเป็นยานพาหนะ

ส่วนในบทที่ 3 *ตลาดและเส้นทางการค้า* ผู้เขียนได้ให้คำอธิบายเรื่องการเดินทางค้าขายระหว่างเมืองในล้านนา รวมทั้งจากเมืองทางตอนใต้ของจีนถึงเมืองท่าในเขตพม่าตอนล่าง และการค้าตามเส้นทางแม่น้ำโขงว่า มีความเชื่อมโยงกับเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนและบ้านเมืองต่างๆ โดยพ่อค้ามักเดินทางในเส้นทางที่ปลอดภัยและสะดวก มีชุมชนที่พ่อจะซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าก่อนจะไปถึงตลาดปลายทาง หรือแม้กระทั่งการเดินทางไปยังเมืองที่ตนมีตลาดรองรับสินค้าซึ่งส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์แบบเครือญาติกัน ในขณะที่รัฐหรือผู้ปกครองมักขยายอำนาจมายังเส้นทางการค้าเพื่อแสวงหาผลประโยชน์จากการเรียกค่าคุ้มครอง ส่วย หรือบรรณาการผ่านสินค้า แต่มีการวิเคราะห์ว่า หากเส้นทางนั้นถูกควบคุมมากเกินไป จนทำให้การเดินทางของกลุ่มพ่อค้าไม่มีความสะดวกเท่าที่ควร รัฐมักเสียผลประโยชน์ในแง่ที่กลุ่มพ่อค้าจะเลือกเส้นทางใหม่ที่สะดวกมากกว่า การผ่านทางของกลุ่มพ่อค้าในเส้นทางเดิมที่ลดลงก็ย่อมหมายถึงผลประโยชน์ที่ลดลงด้วย จนถึงยุคต่อมาที่ล้านนาถูกพม่าเข้ามาปกครอง จนถึงช่วงสิ้นสุดสถานภาพรัฐที่อำนาจปกครองตนเองเมื่อสยามเข้ามาผนวกล้านนา รูปแบบการควบคุมดูแลเส้นทางการค้าและความเปลี่ยนแปลงของพลวัตการค้าและรูปแบบการค้าก็ได้กลายเป็นหนึ่งในสาเหตุที่สำคัญของการเปลี่ยนแปลงสภาพสังคมล้านนา

จากนั้นบทที่ 4 *สินค้า เงินตรา และเครือข่าย* เป็นบทที่มีประเด็นน่าสนใจเกี่ยวกับความสำคัญของเมืองศูนย์กลางการค้าก่อนการสถาปนาเมืองเชียงใหม่และอาณาจักรล้านนา 2 แห่งคือ เชียงแสนและทริภุญไชย ซึ่งในบทที่ 3 ได้มีการอธิบายสาเหตุสำคัญในการตั้งเมืองเชียงใหม่ว่าเป็นการควบคุมเส้นทางการค้าระหว่างสองเมืองใหญ่ โดยเชียงแสนเป็นศูนย์กลางของการค้าลุ่มแม่น้ำโขงตอนบน ส่วนทริภุญไชยเป็นศูนย์กลางการค้าของเมืองท่าชายทะเลจากทางใต้ ในขณะที่ทั้ง 2 เมืองก็ยังมีจุดเชื่อมต่อเครือข่ายการค้าไปยังเมืองต่างๆ อีกหลายแห่ง เช่น การที่เมืองฝางเป็นจุดเชื่อมระหว่างเชียงแสนและหัวเมืองไทใหญ่ เป็นต้น ประเด็นที่น่าสนใจอีกประการคือ การเสนอเรื่องกลองมโหระทึกในฐานะตัวเชื่อมความสัมพันธ์ทางการค้า ระหว่างคนบนดอยสูงและคนบนที่ราบ โดยคนบนที่ราบ (ไทใหญ่) อาศัยการค้าขายกลองมโหระทึกกับคนบนดอยสูง (กะเหรี่ยง) ซึ่งอาจอาศัยผลประโยชน์ในแง่ที่ชาวไทใหญ่สามารถได้รับวัวจำนวนมากจากการแลกกลอง ในขณะที่ชาวกะเหรี่ยงก็ได้รับกลองอันเป็นเครื่องแสดงอำนาจ

ในบทที่ 4 นี้ยังกล่าวถึงสินค้าและระบบเงินตรา การค้าในล้านนาเชื่อมต่อกับโลกภายนอกด้วยสินค้าจากการเกษตร ป่า อุตสาหกรรมขนาดย้อม ไม่ว่าจะเป็นครั้ง ฝ้าย กายาน ข้าว เมียง เกลือ ชะมด เครื่องปั้นดินเผา หรือแม้กระทั่งสินค้าควบคุมอย่างเข้มงวดจำพวกฝิ่น และการค้าทาส โดยผู้เขียนได้ให้คำอธิบายถึงการส่งออกที่ขยายหรือหดตัวตามสภาพตลาดที่รับซื้อที่น่าสนใจ รวมทั้งความเปลี่ยนแปลงในวิถีการบริโภคที่ส่งผลกระทบต่อการค้าสินค้าหลากหลายประเภทเหล่านั้น อีกแง่มุมคือการค้าที่ขยายตัวไปยังภายนอกก็นำพาเอาเงินตรารูปแบบต่างๆ มาในตลาดล้านนา จนทำให้การใช้เงินตรามีความหลากหลายอย่างมาก

บทที่ 5 *คนกับชีวิตในตลาด* มีการอธิบายถึงความเกี่ยวข้องของชีวิตคนกับตลาด ทั้งผลกระทบต่อตลาดที่มีต่อคน และชีวิตคนที่ส่งผลต่อตลาด กล่าวคือ ตลาดกลายเป็นสถานที่สำคัญต่อชีวิตคนและสังคมล้านนา ทั้งการเป็นสถานที่รวมของความเชื่อ ระบบศีลธรรม การเรียนรู้บทบาทต่างๆ หรือแม้กระทั่งการให้ความหมายแก่บุคคล เด็กชายและเด็กหญิงต่างได้เรียนรู้บทบาท ประสบการณ์ รับการอบรมสั่งสอนจากการไปตลาดหรือค้าขายทางไกล เด็กชายผู้ที่ผ่านการเดินทางไกลไปค้าขายมักได้รับคำชื่นชมว่า มีความสามารถ อดทน ขยัน ในขณะที่เด็กหญิงได้รับการชื่นชมว่า สามารถเข้าสังคมได้ดีผ่านการไปตลาด อีกทั้งยังรู้จักการวางแผนการใช้จ่าย ตลาดที่หมายถึงสถานที่ของการให้ความหมายแก่บุคคล ปรากฏในแง่ที่มีตีความสัมพันธ์เป็นตัวสร้างคำอธิบายว่า คนกลุ่มใดด้อยหรือเด่นกว่าตน ควรคบค้าสมาคมหรือควรหลีกเลี่ยง โดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่ถูกคนในเมืองตั้งข้อสังเกตอยู่บ่อยครั้งและส่งผ่านความคิดนั้นผ่านวรรณกรรมต่างๆ แต่ถึงกระนั้นกลับไม่มีการกีดกันอย่างชัดเจนและมีการแลกเปลี่ยนสิ่งต่างๆ ระหว่างกันอยู่เสมอโดยเฉพาะสินค้าและวัฒนธรรม

สำหรับบทที่ 6 *ระหว่าง 2442* เป็นบทสำคัญที่แสดงให้เห็นจุดเปลี่ยนของล้านนา ทั้งการเมือง สังคมวัฒนธรรม และการค้า บริบทของการล่าอาณานิคมที่อังกฤษเริ่มแผ่ขยายอำนาจอย่างเต็มที่เข้ามาในพม่า และเริ่มให้ความสำคัญกับล้านนา สยามจึงเริ่มเข้ามาจัดการล้านนาอย่างจริงจังผ่านแนวคิดที่ว่า ต้องการป้องกันการ “ล่าอาณานิคม” นอกจากการควบคุมอำนาจการปกครองโดยการเปลี่ยนผ่านจากรัฐจารีตที่ปกครองโดยเจ้านายท้องถิ่นแบบหละหลวม มาเป็นระบบการมีข้าราชการที่ผู้ปกครองมาจากส่วนกลางหรือรัฐบาลกรุงเทพฯ จัดการเอง การคมนาคมโดยรถไฟได้ดึงการค้าจากล้านนา-เมืองท่าทางทะเลในพม่า มาเป็นการค้าล้านนา-กรุงเทพฯ คนจีนที่มีทุนเริ่มเข้ามามีบทบาททางการค้ามากขึ้น ที่สำคัญคือการเก็บส่วยแบบดั้งเดิมถูกแทนที่ด้วยการจ่ายภาษีเป็นเงินตรา จนขึ้นได้การปกครองที่เข้าถึงทรัพยากรและ

การค้าที่ถือเงินตราไม่ได้ ถูกบีบคั้นจากอำนาจรัฐจนเกิดการต่อต้าน (อย่างกบฏเมืองแพร่) ซึ่งได้กลายเป็นตัวเร่งให้เกิดการผนวกล้านนาเป็นส่วนหนึ่งของสยามเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว

บทที่ 7 *ส่งท้าย* เป็นการสรุปความให้เห็นถึงความสำคัญในภาพรวมของการค้าล้านนาในบริบทต่างๆ ทั้งพลวัตการค้ารูปแบบต่างๆ กระบวนการทางสังคมที่ก่อให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์ในตลาดและที่เป็นผลมาจากตลาด และความสำคัญของความเปลี่ยนแปลงรูปแบบอำนาจการปกครองของล้านนาจากการดำเนินนโยบายของสยาม

โดยสรุปแล้ว งานเขียนเล่มนี้ได้นำเสนอคำอธิบายหลายส่วนที่น่าสนใจ สามารถทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ถึงบริบทการค้าของล้านนา ที่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อพัฒนาการทางการเมืองและสังคมวัฒนธรรมในล้านนานั้น ในขณะเดียวกัน ประเด็นที่น่าสนใจสืบเนื่องจากการบริบทการค้าที่ปรากฏในงานเขียน แต่ไม่มีการอธิบายเพิ่มเติมก็คือ การค้าระหว่างล้านนาและลุ่มแม่น้ำโขง เนื่องจากมีการพบหลักฐานการเข้ามาค้าขายในบริเวณตอนกลางของแอ่งโคราช-แอ่งสกลนคร (ทุ่งกุลาริงในปัจจุบัน) โดยมีการบันทึกข้อพิพาทเรื่องการเคลื่อนย้ายปศุสัตว์ออกจากบริเวณเมืองร้อยเอ็ดโดยชาวกุลาริงแต่ถูกรวมการเมืองยึดไว้ ข้อนี้ผู้วิจารณ์ตั้งข้อสังเกตว่า ชาวกุลาริงหรือชาวตองสู้มีการค้าขายกับชาวลาวอีสานมานานมากและค่อนข้างมีการขยายตัวสูง¹ โดยเฉพาะการค้าสิ่งของฟุ่มเฟือยอย่างเครื่องประดับ ผ้าทอสวยงาม หรือของใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อแลกเปลี่ยนกับสินค้าที่เป็นที่ต้องการของตลาดล้านนาอย่างปศุสัตว์ ครั่ง และเกลือ (ทุ่งกุลาริงมีบ่อเกลือสินเธาว์กระจายตัวอยู่ทั่วไป) แม้กระทั่งมีการอพยพเคลื่อนย้ายของกลุ่มชาวตองสู้มาตั้งถิ่นฐานและแต่งงานกับคนท้องถิ่นในบริเวณนี้² บริบทการค้าดังกล่าวนี้กลับไม่ถูกกล่าวถึงในงานเขียนนี้ จึงเป็นสิ่งที่ควรศึกษาเพิ่มเติมในกรณีหนึ่ง

เช่นเดียวกับกรณีเงินตราในล้านนาซึ่งมีความหลากหลายอย่างมาก ข้อนี้มีความน่าสนใจในเรื่องการจัดการเงินตราจากภายนอกรัฐล้านนา โดยเฉพาะเงินแถบ (รูปีอินเดีย) ซึ่งเป็นเงินจากต่างชาติที่ชาวล้านนาไม่มีความคุ้นเคยมาก่อนทั้งรูปแบบ พิกัดน้ำหนักโลหะ และ

¹ “ทุ่งกุลาริงให้ บนเส้นทางการค้า กับโลกของ ‘กุลาริง’ พ่อค้าแร่แห่งอีสาน,” เว็บไซต์ศิลปวัฒนธรรม, https://www.silpa-mag.com/history/article_51140 (สืบค้นเมื่อ 4 ธันวาคม 2565); สุจิตา ตันเลิศ และพัชรี ธานี, “ประวัติศาสตร์กุลาริง” ใน *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี* 12, ฉ.1 (มกราคม-มิถุนายน 2559): 333-365.

² สุจิตต์ วงษ์เทศ, “สุจิตต์ วงษ์เทศ: กุลาริง เป็นชาวไทยใหญ่จากพม่า) บ้านโนนใหญ่ ที่อุบลราชธานี,” เว็บไซต์มติชน, https://www.matichon.co.th/columnists/news_247936 (สืบค้นเมื่อ 4 ธันวาคม 2565)

ค่าเงิน ทำให้อาจต้องวิเคราะห์เพิ่มเติมว่า ในระยะแรกรัฐล้านนาสร้างความเชื่อมั่นแก่ตนเอง และพลเมืองในการจัดการเงินตราเหล่านี้อย่างไร เนื่องจากผู้วิจารณ์เห็นว่า การเข้ามาของเงินตราต่างประเทศมักก่อเกิดปัญหาเรื่องความเชื่อมั่นในการใช้จ่ายด้วยเงินตราแบบใหม่เหล่านั้น รวมทั้งเรื่องสภาพคล่องของตลาดเงินตรา และการจัดการคลังของรัฐ ดังเช่นกรณีของสยามที่จำเป็นต้องกำหนดอัตราแลกเปลี่ยนให้คงที่ พร้อมทั้งออกข้อกำหนดและประทับตราชนิดที่ใช้กับเงินพดด้วงบนเหรียญต่างประเทศเพื่อยืนยันว่า เหรียญดังกล่าวสามารถใช้จ่ายได้ โดยถูกต้องตามกฎหมาย เนื่องจากมีข้อกังขาเรื่องพิกัดน้ำหนักและอัตราค่าเงินจนส่งผลเสียต่อการค้าในระยะหนึ่ง

แต่ในท้ายที่สุดแล้วผู้วิจารณ์มีความเห็นว่า การศึกษาประวัติศาสตร์รูปแบบใหม่เช่นนี้ มีความท้าทายอย่างมาก ทั้งการพยายามค้นหาหลักฐานซึ่งมีอยู่อย่างจำกัดในสังคมนอกวงวิชาการซึ่งมองการศึกษาและการอนุรักษ์หลักฐานหรือองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์เป็นสิ่งไกลตัว หรือในแง่ที่ต้องพยายามสร้างพื้นที่ของการรับรู้และส่งต่อประวัติศาสตร์แบบใหม่แก่กลุ่มคนที่ได้รับการถ่ายทอดหรือปลูกฝังแนวคิดประวัติศาสตร์แบบชาตินิยมโดยรัฐมาอย่างยาวนาน ความสำคัญของการค้าในอดีตในบริบทต่างๆ อาจถูกลดทอนความสำคัญลงมาก หากเทียบกับแนวคิดความเจริญรุ่งเรืองของบ้านเมืองที่มาจากบุญญาธิการของผู้ปกครองดังที่ได้กล่าวไปในข้างต้น กลับกันที่ความเชื่อมั่นอย่างแรงกล้าว่า หนังสือ *กาดก่อเมืองชาติพันธุ์และคาราวานการค้าล้านนา* จะเป็นก้าวแรกที่สำคัญที่จะผลักดันให้นักประวัติศาสตร์ในประเทศไทยหันมาให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์บริบทอื่นๆ มากขึ้น การค้าอาจไม่ได้มีผลเพียงความมั่งคั่งร่ำรวยอย่างเดียว หากแต่มีการแลกเปลี่ยนทางสังคมและวัฒนธรรมที่ต่างก็เป็นสิ่งที่ตามมาจากผลของการค้านั้นอย่างแยกออกจากกันไม่ได้ การค้าจึงมีส่วนช่วยในการสร้างความมั่นคงให้แก่รัฐและสังคมมาโดยตลอด และเป็นตัวรับเอาความเปลี่ยนแปลงมาใช้ในการกลายตัวเองให้เข้ากับความต้องการของผู้คนโดยเสมอ โดยที่มีผู้คนในระบบการค้าเป็นพลวัตสำคัญนั่นเอง การค้า กลุ่มคน สังคม วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ จึงแยกออกจากกันไม่ได้ตามที่ผู้เขียนได้เสนอไว้ในหนังสือเล่มนี้